

Doç. Dr. Ömer ZÜLFE

1973 yılı Eylül ayının 29'unda Edirne'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Edirne'de tamamladı. 1995 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. 2004 yılında doktora eğitimini bitirdikten sonra 11 Aralık 2007 tarihinde Doçent oldu. Hâlen Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. *On Altıncı Yüzyıl Şairi Selîkî ve Şiirleri* (2006), *Mualim Naci Nevâdirü'l-Ekâbir Alimlerin Akıl Oyunları* (2009), *Nâşid Divan* (2009), *Yakînî Divan* (2009), *Şiirin İzinde Sözün Gölgesinde Osmanlı Şiirinden Kelimeler Kavramlar Deyimler* (2011) yayınlanmış çalışmalarıdır.

LAFIZLAR
ARASINDAKİ
FARKLAR

(Furûq-ı Elfâz)

Müstecâbî-zâde İsmet

İşaret Yayınları

Müstecâbî-zâde 'İsmet

LAFIZLAR
ARASINDAKİ
FARKLAR

(*Furûq-ı Elfâz*)

Hazırlayan
Ömer Zülfe

işaret

İşaret Yayınları: 136
Sözlük Dizisi: 6

Kitabın adı ve Yazarı
Furuq-ı Elfâz
(Lafızlar Arasındaki Farklar)
Müstacâbî-zâde 'İsmet

Hazırlayan
Ömer ZÜLFE

1. bsk İstanbul 2011

© İşaret Yayınları

Dizgi
Ö.Z.

Sayfa Düzeni
Ertuğrul Özalp

Kapak
Yunus Karaaslan

Baskı-Cilt
Step Ajans
Göztepe mah. İnönü cad. No: 78, Bağcılar-İst.

ISBN
978-975-350-240-5

Sertifika no
15826

İşaret Yayınları
Ankara Cad. No: 31/63 34410 Cağaloğlu-İst.
Tel: (0 212) 519 17 28 — 528 30 61-62-63
Faks: (0 212) 528 30 59
isaret@isaretyayinlari.com.tr
www.isaretyayinlari.com.tr

İÇİNDEKİLER

BİRKAÇ SÖZ.....	11
MÜSTECÂBÎ-ZÂDE 'İSMET	15
MUKADDİME.....	17
FURÛQ-I ELFÂZ.....	19
Edeb	19
Ezel.....	20
İhtirâ'	21
Îcâd.....	21
İbdâ'	22
Tekvîn	22
Seqam-Seqâm	23
Maraz.....	23
Temyîz.....	23
Tefrîq.....	24
Teksîr	25
İksâr.....	26
Tezyîd.....	26
Zıddeyn.....	26
Naqîzayn	26
'Acele.....	27
Müsâra'at	27

İÇİNDEKİLER

Ref'	27
Def'	28
Teferrûq	29
İnfi'âl	29
İnkisâr	30
İğbirâr	31
İğrâ'	31
Tahzîr	32
Evlâ	32
Savâb	32
Sükût	33
Samt	33
'Ays	34
Hayât	34
Qillet	36
Nedret	36
Itnâb	36
Tatvîl	37
Tahrîr	37
Taqrîr	37
Büyût	38
Ebyât	38
Kesmek	40
Qırmaq	41
Qoparmaq	42
Beden	43
Cesed	43

İÇİNDEKİLER

Savt.....	44
Sadâ.....	44
İhtilâf.....	49
Hilâf.....	49
Temennî.....	49
Tereccî.....	49
Izhâr.....	50
İbrâz.....	50
İstinkâf.....	51
İmtinâ'.....	51
İbâ'.....	52
Istubsâr-Sabr.....	52
Tebzîr-İsrâf.....	52
Kesb-İktisâb.....	53
Yaqîn-Zann-Şekk-Vehm.....	54
Meşiyet-İrâde.....	54
Qasd-'Azm.....	54
Emâre-'Alâmet.....	54
Vüs-'İmkân.....	55
Tahrîf.....	55
Tashîf.....	55
Fısq-Fücûr.....	56
Baqmaq.....	56
Görmek.....	57
Dîrîn-Dîrîne.....	57
Kühen-Köhne.....	58
Rü'yet.....	59

İÇİNDEKİLER

Nazar	59
Basîret	59
Sehv	60
Hatâ	60
Zeyl	61
Dâmân-Dâmen.....	62
Ehl	63
Zû-Zî.....	65
Ziyâ-Nûr	66
İhkâm-Tahkîm	68
Hakem-Hikem-Hükm	68
Tebessüm-İbtisâm.....	69
Sürûr-Hubûr-Ferah	70
İntibâh-Teyeqquz	72
Sehâbe.....	72
Ğamâme.....	73
Hem-Ğam.....	74
Tebdîl	74
Tahvîl	75
Tağyîr	76
Nesîm	77
Sabâ.....	77
Rîh	78
Sarsar	79
‘Âsif-‘Âsife	79
Fecr.....	80
Şafaq.....	80

İÇİNDEKİLER

Tasrîh	81
Tavzîh.....	81
Kâ'in-Vâqı'	81
İrsâl.....	82
İsrâ.....	82
Teysâr	82
İtâre	82
Tesrîb	83
İsbâl.....	83
Teysîr.....	83
İttikâ'	83
İstinâd.....	83
İ'timâd	84
Şöhret	84
Sît.....	85
Tasavvur.....	85
Te'emmül	86
Tedebbür.....	86
Tefekkür.....	87
Tefsîr-Te'vîl	87
Tahvîf-Tenzîr-Tehdîd-Terhîb.....	88
Şu'le.....	88
Şu'a'	89
Leme'ân-İltimâ'	89
Şarq	89
Ecr	91
Ücret.....	91

Cezâ.....	91
Hubb-Mahabbet.....	91
‘Aşq.....	92
ZEYL.....	95
Kaynaklar	99
Maddelerin Alfabetik Dizini	105
Şahıs ve Eser Adları Dizini	113

BİRKAÇ SÖZ

Furûq-ı Elfâz [yazılışı: 1893], Müstecâbî-zâde [Mehmet 'İsmet'in [1868-1917] anlam-bilimi sahasında kaleme aldığı kitabıdır. Sözlük anlamı ve kullanma alanı bakımından aralarında fark yokmuş gibi görünen kelimeler arasında önemli ve ince farklar bulunduğu fikrinden yola çıkan müellif, Türkçe'de daha önce bu konuyu başlıbaşına ele alan bir kitap neşredilmediğine değindikten sonra, eserini, bu sahadaki boşluğu doldurmak maksadıyla hazırladığını ifade etmektedir. Hiçbir dilde eş-anamlı kelime bulunmadığını, her kelimenin kullanma sahasının farklı olduğunu ve fikirleri yerliyerinde ifade edebilmek için en uygun ve doğru kelimelerin seçilmesi gerektiğini ileri süren Müstecâbî-zâde 'İsmet, eserinde, dikkatle süzdüğü ve aralarındaki farklılara işaret ettiği 62 maddede 177 kelimeyi incelemiştir. "Birinci kısmın nihâyeti" notuyla sona ermesine bakılırsa kitap tamamlanamamıştır. Müellifin eserine yapacağı eklemelerin ne olduğunu veya bunu hangi sebeplerle gerçekleştiremediğini bilmiyoruz.

Müstecâbî-zâde 'İsmet, *Furûq-ı Elfâz*'da anlamdaş, yakın anlamlı ve çok anlamlı kelimeleri, maddeler hâlinde incelemiş, aralarındaki farkları belirtmiş Osmanlı edebiyatının önde gelen şâir ve münşîlerinin eserlerinden şâhidler getirmiş ve kitabın sonuna yanlış telaffuz edilen kelimeleri gösteren bir liste eklemiştir.

Noktalama işaretlerinin yerli yerinde kullanılmaması, belli bir düzenle hareket edilmemesi ve bazı şiir örneklerinin yanlışlıkla başka şâirlere ait gösterilmesi gibi kusurları bulunmasına rağmen *Furûk-ı Elfâz*, müellifin dikkati ve ele aldığı konunun ehemmiyeti bakımından değerli bir eserdir.

Bu çalışmada, Müstecâbî-zâde 'İsmet'in hayatı hakkında kısaca bilgi verildikten sonra *Furûq-ı Elfâz*'ın metni sunul-

muştur. Metin hazırlanırken müellifin kitapta izlediği yol muhafaza edilmeye çalışılmış; ancak, imlâ noktasında bazı tasarruflarda bulunulmuştur. Çalışmada, her maddeye numara verilmiş, örnek verilen şiir ve nesir parçalarından tespit edilebilenlerin geçtikleri yerler dipnotlarda gösterilmiştir.

Türk edebiyatının yavaş yavaş Batı edebiyatının çekim alanına girdiği yıllarda, Muallim Nâcî yörüngesinde kalarak eski edebiyatı müdâfaa edenlerin safında yer alan ve şiirdeki içli, hüznü ve içine kapanık görüntüsüyle Nâ'îlî-i Kadîm'i hatırlatan Müstecâbî-zâde 'İsmet'in, anlam-bilimi çerçevesinde kaleme aldığı *Furûq-ı Elfâz*, ihtivâ ettiği bilgilerle sağlam sözlüklerin yazılabilmesi için mutlaka hesâba katılması gereken ufuk açıcı bir kitaptır.

Ömer ZÜLFE
İstanbul 2011

LAFIZLAR
ARASINDAKİ
FARKLAR

(Furûq-ı Elfâz)

Müstecâbî-zâde 'İsmet